

A 14-18 éves tanulók médiaszöveg-értésének empirikus vizsgálata és fontosabb eredményei

© Herzog Csilla
Eszterházy Károly Főiskola, Eger
herzog@ektf.hu

A különböző sajtóorgánumok a médiaszövegeket műfaji és nyelvi konvenciók alapján készítik el, ezek a vizuális és nyelvi kódok társadalmilag és kulturálisan meghatározottak, így szükségképpen időről időre változnak. A médiaszöveg jelentése – hasonlóan a nyelvhez – társadalmi konstrukció, amit „meg kell tanulni” elolvasni, bizonyos társadalmi valamint kulturális kódok, konvenciók segítségével értelmezni, és bár ezek a konvenciók gyakran rugalmasak és változók, mégsem lehet nélkülük értelmes, szakszerű kifejezéseket tenni (Buckingham, 2005). A tömegmédiá üzenete, tartalma tehát sohasem tud teljesen függetlenné válni az őt körülvevő társadalomtól, függ a célközönség preferenciáitól, értékválasztásaitól még akkor is, ha azokat korlátozott módon maga a tömegmédiá is képes formálni (Bognár, 2010). Médiaszövegnek tartjuk azokat a műsorokat, filmeket, képeket, honlapokat, amelyeket a különböző kommunikációs eszközök (pl. a televízió, mozi, rádió, videó, fényképészet, a nyomtatott sajtó, a zenei felvételek, a számítógépes játékok, az internet stb.) hordoznak, illetve továbbítanak (Buckingham, 2005). A médiaszövegek összeállításának folyamatát, a többé-kevésbé összefüggő jelentéssel bíró alkotóelemek elrendezését *kódolásnak* nevezzük. A médiumok (a gyártók) a következő kódolási típusokat alkalmazzák: *technikai* (pl. kameraállás, képkivágás, megvilágítás stb.), *szimbolikus* (pl. testbeszéd, ruházat, környezet stb.), és az *írott* (képaláírás, szövegbuborék, főcím stb.). A médiatartalmak előállításának folyamata magas fokon szervezett „gyártási rendszerek” eredményeként megy végbe, mely magába foglalja a „feladó/gyártó” által végrehajtott kódolás folyamatait – a műsor, a film, az újság, stb. készítését – majd pedig a *dekódolás* sokszor megjósolhatatlan eredményét, melynek során a közönség befogadja, elolvassa, értelmezi a készen kapott szövegeket (O’Sullivan, Dutton & Rayner, 2003). A médiaszövegek nagy része *narratív kóddal* is rendelkezik, azaz valamilyen történet, elbeszélés köré szerveződik. Legfontosabb alkotóelemei a karakterek, az idő és időrend, valamint az elbeszélő/narrátor személye. A médiaszövegek egyéni értelmezése, interpretációja sok háttértényezőtől is függ. Szorosan köthető pl. a befogadó korához, társadalmi osztályához, etnikai hátteréhez, neméhez (lásd pl. Herzog & Racsko, 2012a, 2012b; Herzog, 2010; Buckingham, 2000; Funge, 1998; Buckingham, Fraser & Mayman, 1990; Buckingham, 1993). Jelen tanulmányban a 14–18 éves tanulók médiaműveltségének feltárására irányuló alap kutatás médiaszöveg-értésre vonatkozó fontosabb eredményeit közöljük.¹

¹ A tanulmány alapját Herzog Csilla: A médiaműveltség és a médiahasználat vizsgálata 14–18 éves tanulók körében című – a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola keretein belül 2013-ban megvédett - PhD-értekezésének alfejezetei képezik.

A médiaműveltség-kutatás célja, kérdései és módszerei

A 14–18 éves tanulók tudatos és kritikus médiahasználatát, médiaszöveg-értését és alkalmazott médiaműveltségét feltáró nagymintás kvantitatív vizsgálatunkban (N=2954) saját fejlesztésű mérőeszközöket alkalmaztunk. A diákok médiahasználatát kérdőívvel, a médiaműveltség tudásterületet pedig egy olyan papír-ceruza teszttel vizsgáltuk, melynek feladatai alkalmasak voltak a Nemzeti Alaptantervben (NAT, 2007) a mozgóképkultúra és médiaismeret tárgy kapcsán megnevezett tudáselemek, ismeretek és készségek feltárására.

Jelen írásban az empirikus kutatás médiaszöveg-értéssel kapcsolatos eredményei kerülnek közlésre. A vizsgálatban két részmintával dolgoztunk. Az egyik részmintába azok a tanulók kerültek (N=1961), akiknek volt Mozgóképkultúra és médiaismeret órájuk, a másikba azok (N=995) akiknek nem. Legfőbb kutatói kérdésünk, hogy az általános és középiskolai médiaoktatás mit, és mennyiben képes hozzátenni a legkülönbözőbb szocializációs hatásra kialakult, a mindennapokban folytonosan használatban lévő médiaműveltséghez, azon belül is a médiaszöveg-értéshez. Válaszolni kívántunk továbbá azokra a kérdésekre is, miszerint milyen véleményt alkotnak a tizenévesek a médiumok befolyásoló szerepéről; milyen szinten képesek a tanulók a kritikus médiaszöveg-értésre. Érdeklődtünk aziránt, hogy képes-e a tanuló a közönség médiafogyasztási szokásait a megadott szempontok alapján tanulmányozni; képes-e megfigyelni és értelmezni a filmekben látható emberi viselkedést; illetve képes-e a médiaszövegekben felismerni a fontosabb helyszín- és idő-viszonylatokat?

A tanulmány folytatásában a médiaműveltség-tesztből választottunk ki néhány olyan feladatot, melyek alkalmasak a 14–18 éves tanulók médiaszöveg-értésének vizsgálatára, és eredményeink igazolására.

A médiaműveltség-teszt médiaszöveg-értést vizsgáló feladatainak bemutatása és az eredmények ismertetése

A médiaműveltség-teszt 18 feladata közül 5 vonatkozott a tanulók médiaszöveg-értésének és lényegkiemelési képességének/készségének vizsgálatára (1., 3., 4., 5., 6. számú feladatok). A tanulók átlagpontszámai azt mutatják, hogy a diákok számára nem jelent problémát a médiaszövegek értelmezése és elemzése. A 6. számú feladat ezek közül a kivétel, itt lényegesen gyengébb teljesítményt mutattak a tizenévesek (lásd az 1. táblázatot).

1. táblázat. A tanulók átlagpontszámai a médiaszöveg-értéssel kapcsolatos feladatoknál

Feladat- szám	Elérhető pontszám	Átlag- pontszám
1.	8	7,07
3.	3	1,99
4.	9	6,89
5.	4	3,26
6.	14	3,26

Tanulmányunkban a fentebb megnevezett feladatok közül az 1., a 3., és a 4. feladatok tartalmát és eredményeit ismertetjük részletesebben. Az 1. számú

feladatban a tanulóknak a közönség médiafogyasztási szokásait kellett tanulmányoznia. Ahhoz, hogy az általunk feltett kérdésekre a diákok válaszolni tudjanak, egy kördiagram adatait kellett megfigyelni és helyesen értelmezni. A tanulók az élet számos területén találkoznak ábrákkal, táblázatokkal, diagramokkal. Ezek a nem egybefüggő, jelzésekkel ellátott és adatokat halmozottan tartalmazó vizuális információhordozók gyakran nehezen értelmezhetők a diákok számára. A feladat megoldásához a tanulóknak el kellett igazodniuk az információk halmazában, és szükség volt a lényegfelismerési, értelmezési és lényegkiemelési készségükre, képességükre. Az információk jelentős részét vizuális formában kapjuk, ezért a képeket ugyanúgy kell tudni értelmezni mint az írott szöveget. A képolvasás képessége minden vizuális információ befogadásánál döntő jelentőségű. Ehhez az szükséges, hogy a befogadó a képet észlelje, a benne foglalt konkrét és elvont információkat felismerje, értelmezze. A képek önmagukban, vagy szöveghez kapcsolva is alkalmasak arra, hogy más, többlettartalmakat hordozzanak, ezáltal érzelmet, keltsenek, érzelmi viszonyulást alakítsanak ki, mely egyénenként eltérő lehet attól függően, hogy kiből milyen asszociációkat, milyen érzelmet képesek kiváltani.

A képek nagyobb érzelmi töltéssel rendelkeznek, mint a szavak, különösen igaz ez arcokról készült felvételekre. Ez feltételezhetően összefüggésben állhat azzal az erős érzelmi viszonyulással, amely alapján az ember megkülönbözteti a barátot az ellenségtől. Az, hogy egy arc milyen érzelmet (rokon- vagy ellenszenvet) vált ki a befogadóban, nagymértékben függ az élettapasztalatától, az élete során őt ért érzelmi hatásoktól (Kasik, 2010). *Ekman* és *Friesen* (1978) kultúraközi kutatások alapján határozta meg azt a hat alapérzelemből álló rendszert (düh, öröm, bánat, meglepődés, undor és félelem), melyből háromhoz – félelem, düh és meglepődés – választottunk fényképes illusztrációt. Ha egy képet kiragadunk saját kontextusából – a képtörténetből – akkor annak értelmezése kizárólag a néző szubjektív ítéletén, és asszociációin fog múlni. Ennek megfelelően több jelentéssel, sokféle értelmezéssel kell számolni. Ezt vizsgálta a mérőeszköz 3. – *nyílt végű – feladata*, mely lehetőséget adott a poliszemikus (többjelentésű) befogadói értelmezésnek, ezért több választ is kódoltunk a megoldókulcsban.

A médiaszövegek legpopulárisabb és legsikeresebb formái a sorozatok. A közkedveltségük oka a nyitottság és a többértelműség, amivel a legkülönbözőbb társadalmi csoportok tetszését is képesek kiváltani. Ezek közül is kiemelkednek a világ minden pontján kedvelt ún. kórház-sorozatok (lásd *Dr. House*, *Grace Klinika* stb.), mert olyan narratívát (történetet, cselekményt) dolgoz fel – az egészségügy téma ilyen -, ami az emberek széles rétegeit érdekli. A vonatkozó kutatások szerint (pl. Singer & Singer, 2001; Greenberg, Brand & Kósa, 1993) mozgóképes tartalmak megértésének egyik fontos aspektusa, hogy a befogadó milyen szempontok szerint értékeli a szereplők jellemét, személyiségjegyeit. A véleményt nagyban befolyásolják az előzetes szociális ismeretek és tapasztalatok. A 4. számú *feladatban* a hangsúlyt a valóságos és a filmekben látott (kitalált, fiktív) személyiségjegyek és viselkedési módok azonosítására helyeztük. A feladat alapját a *Dr. House sorozat* jelentette, az ebben látott emberi megnyilvánulásokat kellett összehasonlítani a mindennapok orvosi/kórházi tapasztalataival. A tanulmány folytatásában feladatonkénti sorrendben haladva ismertetjük az eredményeket, keresve az összefüggéseket a *nemek*, az *iskolatípusok* és a *médiaoktatás* háttérváltozókkal.

Az 1. feladaton elért eredmények részminták szerinti elemzése. A feladat 8 itemből állt, a maximálisan elérhető pontszám is ennyi volt (lásd 1. táblázat). Az itemanalízis szerint a feladat az erős feladatok közé tartozik, a megbízhatósági mutató Cronbach- α értéke 0,89. A lényegkiemelés készséget vizsgáló feladat átlagpontszáma a férfiak

esetében alacsonyabb 7,65 (szórás 1,25), míg a nőké magasabb – 7,73 – volt (szórás 1,08). A feladat megoldottsági mutatói nagyon jónak mondhatók: a tanulók többségének nem jelentett problémát a hibátlan megoldás. A férfiak 88%-a, a nők 90,2%-a ért el maximális pontszámot, az átlagos teljesítményük 95,66% (szórás 15,62) és 96,64% (szórás 13,38) (lásd a 2. táblázat). A férfi és a női részminták átlagai közötti különbségek vizsgálatára kétmintás t-próbát alkalmaztunk. Mivel a Levene-próba a szórások szignifikáns különbségeit jelezte ($F = 10,79$, $p < 0,05$), így Welch-próba elvégzésére nyílt lehetőség, melynek eredményei ($t = 1,74$, $p = 0,08$) azt mutatják, hogy nincs szignifikáns különbség az 1. feladat nemek szerinti átlagai között. (Az 1. feladat és a további médiaszöveg-értésre vonatkozó feladatok esetében az elvégzett összehasonlításokat a 2. táblázatba rendezve mutatjuk be.)

2. táblázat. A médiaszöveg-értés feladatokon elért átlageredmények (zárójelben a szórás) a három fontos részminta bontásban (%)

Feladatszám	Nem		Iskolatípus		Médiaoktatás	
	Férfi	Nő	Általános	Középiskola	Van	Nincs
1.	95,66 (15,62)	96,64 (13,38)	94,40 (17,88)	97,04 (12,40)	96,35 (14,28)	96,10 (14,28)
3.	63,25 (28,54)	68,25 (27,02)	61,95 (27,89)	68,04 (27,43)	66,63 (27,57)	65,50 (27,94)
4.	74,39 (26,90)	78,00 (23,96)	75,54 (27,16)	77,07 (24,28)	76,46 (25,22)	76,93 (25,07)

Az iskolatípusok szerinti elemzésből megállapíthatjuk, hogy az általános és középiskolás tanulók esetében is nagyon jók a megoldottsági mutatók. A középiskolába járó diákok 91,2%-a, az általános iskolások 85%-a ért el maximális pontszámot, ami azt mutatja, hogy a tanulók igen jó hatásfokkal értelmezték a grafikonról leolvasható adatokat. A középiskolás tanulók feladaton elért átlagpontszáma 7,76 (szórás 0,10), míg az általános iskolás diákoké 7,55 (szórás 1,43). Százalékban kifejezve ezeket az értékeket a vonatkozó átlag- (zárójelben szórás-) értékek a következők: 94,40 (17,88), illetve 97,04 (12,40). Az átlagok közötti különbség szignifikáns ($t = 3,45$, $p < 0,01$).

A tanulók többsége – függetlenül attól, hogy volt-e *mozgókép-kultúra és médiaismeret* órájuk sikeresen oldotta meg a feladatot, és szerezte meg a maximálisan elérhető 8 pontot. A médiaoktatásban részt vett minta 89,6%-a, a médiaoktatásból kimaradt tanulóknak 89%-a ért el ilyen pontszámot, ami jelzi, hogy ez a tudásterület nem kötődik az iskolai médiaoktatáshoz. A részminták szerinti százalékos átlag- (zárójelben szórás-) értékek a következők: 96,35 (14,28), illetve 96,10 (14,28). A különbség nem szignifikáns ($t = 0,46$, $p = 0,65$).

A 3. feladaton elért eredmények részminták szerinti elemzése. A feladat 3 itemből áll, a maximálisan szerezhető pontszám 3 pont (lásd az 1. táblázat). A feladat reliabilitási mutatója igen gyenge – a Cronbach- α értéke 0,30 – tehát a megbízhatósági mutató alapján ki is hagyhattuk volna a mérőeszközből. Ugyanakkor az itemkihagyás-vizsgálatunk során azt tapasztaltuk, hogy csupán olyan kismértékű reliabilitás növekedést érnénk el ezzel a megoldással, hogy okafogyottá vált a feladat elhagyása.

A feladat átlagpontszámai azt mutatják, hogy a *lányok* pontosabban meg tudták figyelni és nevezni az alapérzelmeket. A tanuló lányok átlaga 2,04 (szórás 0,81), a *fiú* diákoké pedig 1,90 (szórás 0,86) (lásd 2. táblázat). A részminták alapján azt látjuk, hogy maximális pontszámot inkább a lány tanulók szereztek – 582 diák -, és jóval kevesebb fiú (296 fő) tudott hasonló teljesítményt nyújtani. A tanulófiúk közül

legtöbbsen (477 fő), a részmintá 42,6%-a, két pontot tudott elérni. Százalékban kifejezve a nemek szerinti átlag- (zárójelben szórás-) értékeket, a fiúk esetében 63,25 (28,54), a lányok esetében 68,25 (27,02) adódott, ami szignifikáns különbséget jelent. Az eredmények azt igazolják, hogy szignifikáns kapcsolat van a nemek és a feladat megoldásán elért eredmények között ($t = 4,56$, $p < 0,01$) a lányok jobban felismerték a filmkockán látott emberi érzelmeket.

A *középiskolás és általános iskolás* tanulók részmintá vizsgálata során azt látjuk, hogy az életkor szerint érettebb diákok sikeresebben oldották meg a feladatot (lásd a 2. táblázatot). A középiskolások átlagpontszáma 2,04 (szórás 0,82), az általános iskolásoké 1,86 (szórás 0,84). Maximális pontszámot is több középiskolásnak sikerült elérnie, részmintájukból ez 32,3%, azaz 674 tanulónak sikerült. Az általános iskolások közül összesen 204 diáknak – a részmintá 23,5%-ának – sikerült hasonló teljesítményt nyújtani. Jellemzően a tanulóknak – mindkét részmintából – két pontot sikerült szerezni. Az általános iskolások 44,3%-a, a középiskolások 43,2%-a oldotta meg ilyen pontszámmal a feladatot. A két részmintá százalékos átlagpontszámai (zárójelben a szórás) 68,04 (27,43), illetve 61,95 (27,89). Ez a különbség ($t = 3,53$, $p < 0,01$) szignifikánsnak bizonyult.

A *mozgóképkultúra és médiaismeret tárgy* kapcsán kialakított részminták eredményeiből azt látjuk, hogy azon tanulók átlagpontszámai magasabbak, akiknek volt ilyen órájuk. Az ő átlagpontszámuk 2,00 (szórás 0,83), míg azok a tanulók, akiknek nem volt ilyen órájuk átlagosan 1,96 pontot szereztek (szórás 0,84). A médiaoktatásban részt vett tanulók közül többen értek el maximális pontszámot (594 fő, ez a részmintájuk 30,3%-a) azoknál, mint akiknek nem volt lehetőségük arra, hogy mozgóképkultúra és médiaismeret órára járjanak. A két részmintá százalékos átlagpontszámai (zárójelben a szórás) 66,63 (27,57), és 65,50 (27,94) (lásd 2. táblázatot). A különbség ($t = 1,06$, $p = 0,29$) nem szignifikáns.

A 4. feladaton elért eredmények részminták szerinti elemzése. A feladat 9 itemből áll, és a maximálisan szerezhető pontszám is 9 pont volt (lásd az 1. táblázatot). A feladat reliabilitás-mutatója 0,79. A filmekben látható emberi viselkedést mérő feladat átlagpontszáma a tanulólányok esetében magasabb 7,02 (szórás 2,16), míg a fiúké alacsonyabb 6,70 (szórás 2,42). Százalékban kifejezve a nemek szerinti átlag- (zárójelben szórás-) értékeket, a fiúk esetében 74,39 (26,90), a lányoknál 78,00 (23,96) adódott (lásd a 2. táblázatot), ami szignifikáns különbséget jelent ($t = 18,86$, $p < 0,01$). Az eredmény háttérének feltételezhető magyarázata: a női válaszadók az érzelmek, és a viselkedés azonosításában kifinomultabbak a férfiaknál, és ez a fiktív tartalmú médiaszövegek elemzésénél is nyújtott számukra némi előnyt.

A 4. számú feladaton – korosztálytól függetlenül – a tanulók többségének legalább 5, vagy annál több pontot sikerült elérniük, tehát a közepesen nehéz feladatok közé sorolhatjuk. Maximális pontszámot a 15 év felettiek 27,6%-ának sikerült teljesítenie, míg a 14 év alattiak közül ez a tanulók 26,2%-ának sikerült. Az *általános és középiskolába járó tanulók részminták szerinti átlag- (zárójelben szórás-) értékek* a következők: 75,54 (27,16), és 77,07 (24,28) (lásd 2. táblázatot). Az átlagok közötti különbség nem szignifikáns ($t = 1,55$, $p = 0,12$).

A válaszadók *médiaoktatás* szerint képzett részmintá vizsgálata azt az érdekes eredményt mutatta, hogy a 4. számú feladatot azok a tanulók oldották meg eredményesebben, akiknek nem volt mozgóképkultúra és médiaismeret órájuk. A diákok eredménye a következő volt: a mozgóképkultúra és médiaismeretet nem tanulók átlagosan 6,92 pontot értek el (szórás 2,26), azok a tanulók, akiknek volt médiaórájuk, átlagosan 6,88 pontot teljesítettek (szórás 2,27) (lásd 2. táblázatot). Maximális pontszámot, azaz 9 pontot a mozgóképkultúra és médiaismeretet nem tanuló diákok 28,2%-ának, a médiaoktatásban nem részesült diákok közül 524 főnek

– a részminta 26,7%-ának – sikerült elérnie. Százalékban kifejezve a médiaoktatás szerinti átlag- (zárójelben szórás-) értékeket, a médiaoktatásban részt vett tanulók 76,93 (25,07), az abból kimaradt diákok 76,46 (25,22) pontot értek el, ami nem jelent szignifikáns különbséget ($t = 0,48$, $p = 0,63$).

Összegzés

A tanulók médiaműveltség teszten nyújtott teljesítménye alapján nem igazolható maradéktalanul az a hipotézis, mely szerint a feladatokat szignifikánsan jobb teljesítménnyel oldották meg azok a tanulók, akiknek volt mozgóképkultúra és médiaismeret órájuk. A 18 feladatból négy esetében – lásd a *4, 5, 8, 13 feladatok* – jobban teljesítettek azok a diákok, akiknek nem volt még mozgóképkultúra és médiaismeret órájuk. Ebből levonhatjuk azt a következtetést, hogy az előbb megnevezett feladatok olyan ismeretek, készségek/képességek birtokában is megoldhatók voltak, amelyekhez nem volt szükség a médiaórák ismeretanyagára.

A tanulók összpontszámainak elemzése alapján az is igazolást nyert, hogy a középiskolás tanulók minden feladatnál szignifikánsan jobb teljesítményt értek el, mint az általános iskolások. Az eredmények magyarázatát adhatja az életkor, a médiahasználatban való jártasság, és motiváltság, a téma iránti természetes érdeklődés, és kíváncsiság (lásd pl. OFCOM, 2005-2007; EU KIDS Online I-II.; Bauer & Szabó, 2005).

A médiaműveltség teszten a lány tanulók értek el szignifikánsan magasabb átlagpontszámokat. Az eredmények háttérében az állhat, hogy a nők nyitottabbak, és érdeklődőbbek a média, a médiatartalmak, és a médiaműfajok, így vélhetően motiváltabbak a mozgóképkultúra és a médiaismeret tantárgy tartalmi iránt is.

Irodalomjegyzék

- BAUER Béla, & SZABÓ Andrea (szerk.) (2005). *Ifjúság 2004 Gyorsjelentés*. Budapest: Mobilitás Ifjúságkutatási Iroda.
- BOGNÁR Bulcsú (2010). Tömegmédia, manipuláció, közösség. *Vigília*, (11), 814-822.
- BUCKINGHAM, D. (2005). *Médiaoktatás*. Budapest: Új Mandátum.
- BUCKINGHAM, D. (2000). *The Making of Citizens: Young People, News and Politics*. London: Routledge.
- BUCKINGHAM, D. (1993). *Children Talking Television: The Making of Television Literacy*. London: Falmer.
- BUCKINGHAM, D., FRASER, P., & MAYMAN, N. (1990). Stepping into the void: beginning classroom research in media education. In Buckingham, D. (Ed.): *Watching Media Learning: Making Sense of Media Education*. London: Falmer.
- EKMAN, P., & FRIESEN, W. V. (1978). *Facial action coding system: A technique for the measurement of facial movement*. Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
- FUNGE, E. (1998). Rethinking representation: Media studies and the postmodern teenager. *English and Media Magazine*, 39, 6-33.
- GREENBERG, B. S., BRAND, J. E., & KÓSA É. (1993). *Young people and their orientation to mass media. An International study*. Michigan: Michigan State University.
- HERZOG Csilla, & RACSKO Réka (2012a). „Mindenevők-e” a tizenévesek? A 14-18 éves tanulók médiaműveltség vizsgálata a kritikus médiahasználat vonatkozásában (pp. 33-62). In Kozma Tamás (szerk.): *Új kutatások a neveléstudományokban*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága.

- HERZOG Csilla, & RACSKO Réka (2012b). Hol tart a hazai médiaoktatás? A tizenévesek médiaműveltségének empirikus vizsgálata a tudatos médiahasználat és kritikus médiafogyasztás vonatkozásában. *Oktatás és Informatika Online*, (7).
<http://www.oktatas-informatika.hu/2012/07/herzog-csilla-racsko-reka-hol-tart-a-hazai-mediaoktatas-a-tizenevesek-mediamuveltsagenek-empirikus-vizsgalata-a-tudatos-mediahasznalat-es-kritikus-mediafogyasztas-vonatkozasaban/> [2013.01.05.]
- HERZOG Csilla (2010). A tizenévesek nemi sztereotípiái és a média. A 14-18 évesek férfi és női szerepekkel kapcsolatos véleményének kvantitatív és kvalitatív vizsgálata. In Nagy Melinda (szerk.): *Társadalmi jelenségek és változások tanulmánykötet* (pp. 514-526). Komárno: Selye János Egyetem.
- KASIK László (2010). *A szociálisérdek-érvényesítő, az érzelmi és a szociálisprobléma-megoldó képességek vizsgálata 4-18 évesek körében*. [PhD-értekezés.] Szeged: Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola.
- O'SULLIVAN, T., DUTTON, B., & RAYNER, P. (2003). *Médiaismeret*. Budapest: Korona.
- SINGER, D. G., & SINGER, J. L. (szerk.) (2001). *Handbook of Children and the Media*. London: Sage Publications Inc.